

BRAMBELLONI

'We moeten ons meer zorgen maken over AI-criminaliteit'

Artificiële intelligentie nestelt zich snel in alle hoeken van de samenleving - inclusief het criminele domein. Het is hoog tijd dat we ons ernstig zorgen gaan maken over de mogelijke gevolgen hiervan voor onze veiligheid, stelt filosoof en jurist Marc Schuilenburg.

Tekst: Kim Scheltes

Het internet is een broedplaats voor criminele activiteiten. De snelle ontwikkeling van kunstmatig intelligente technologieën doet daar nog een schepje bovenop. Deze AI-systemen kunnen op basis van algoritmen taal leren, stemmen imiteren, afbeeldingen genereren en nog veel meer. Klassieke delicten zoals diefstal, fraude, oplichting, laster en kinderporno nemen hierdoor nieuwe vormen aan. In het afgelopen jaar werden bijvoorbeeld al pornografische nepbeelden, zogeheten *deepfakes*, verspreid van onder anderen de Nederlandse presentatrice Welmoed Sijtsma en de Amerikaanse popster Taylor Swift. Zulke daden zijn in Nederland en België strafbaar als een vorm van voyeurisme of wraakporno.

Maar het probleem gaat veel verder dan alleen die deepfakes, stelt Marc Schuilenburg, hoogleraar digitale surveillance aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam, in zijn nieuwste boek *Making Surveillance Public*. Volgens hem zijn we ons onvoldoende bewust van de omvang van AI-criminaliteit en de verschillende gezichten ervan.

Waarom moeten we ons zorgen maken over AI-criminaliteit?

'Digitale of online criminaliteit is een van de weinige vormen van criminaliteit die de laatste tien jaar enorm is toegenomen. Daarbovenop komt nu dus de AI-criminaliteit. Dat gaat ten eerste om klassieke vormen van misdaad, maar dan gemaakt met AI. Denk bijvoorbeeld aan het imiteren van iemands stem om een familielid van

die persoon op te lichten. Ik noem dit criminaliteit mét AI.

Daarbij komt nog een nieuwe categorie waarbij AI, en dan vooral zelflerende algoritmen, zélf strafbare gedragingen vertonen, bijvoorbeeld discriminatie. Hierbij gaat het om criminaliteit dóór AI. Zo zorgde een algoritme er bij de toelagenaffaire voor dat tienduizenden moeders uit wijkten met bepaalde achtergronden geconfronteerd werden met enorme schuldaanslagen van de Belastingdienst. Dit soort AI-criminaliteit leidt tot heel moeilijke juridische vragen. Want wie kun je dan strafbaar stellen? De Belastingdienst? De programmeur? Het algoritme?

Daarnaast is er criminaliteit die gericht is óp AI. Tegenwoordig draaien bijna alle sectoren in de samenleving, van mobiliteit tot de medische zorg en de rechtshandhaving, op AI. In San Francisco rijden bijvoorbeeld al zelfrijdende taxi's op AI. De politie in met name Engeland en Amerika is enorm bang dat iemand zo'n AI-systeem zal hacken om aanslagen te plegen. Zo kan iemand bijvoorbeeld alle taxi's in San Francisco naar een bepaalde locatie sturen. Ook de beurshandel functioneert op AI-algoritmen die zelfstandige acties uitvoeren. Je kunt je voorstellen dat iemand misleidende informatie daarop loslaat, zodat het systeem sommige aandelen wel koopt en andere afstoot. Zo

Je hebt veel minder expertise nodig voor AI-criminaliteit

kun je enorme economische schade veroorzaken en digitale markten volkomen ontwrichten.'

Hacken bestaat al langer. Hoe is dit anders?

'Bij hacken was altijd nog relatief veel technische expertise nodig. Ik zou het bijvoorbeeld niet kunnen. Maar nu, met de opkomst van AI, kan iedereen ChatGPT of Gemini code laten schrijven. Er zijn al varianten van chatbots beschikbaar op het *dark web* die criminelen helpen met hacken of bijvoorbeeld met het maken van deepfakes. Je hebt dus veel minder expertise nodig voor AI-criminaliteit.'

Wie moeten zich zorgen maken over AI-criminaliteit?

'Iedereen moet zich daar zorgen over maken. Ook jij krijgt straks misschien een telefoontje van je moeder die zegt: 'Wil je even honderd euro overmaken?' En dan zul je aan de stem niet meer kunnen horen of het echt je moeder is.

Toch krijgt dit thema nog onvoldoende aandacht. Kijk bijvoorbeeld naar de Nederlandse overheids campagne om cybercrime te voorkomen. Daar is geen enkel thema in opgenomen dat betrekking heeft op AI. Ook zijn we ons er volstrekt onvoldoende van bewust dat AI zélf misdaden kan plegen.'

Hoe kan het dat mensen zich hier zo weinig bewust van zijn?

'AI ontwikkelt zich razendsnel. Zo snel dat we eigenlijk achter de feiten aanlopen. Daarbij passen de wet en de opsporing zich in de praktijk vaak langzaam aan. AI heeft ook iets relatief ongrijpbaars. We zien het niet. Terwijl onze hele samenleving werkt op algoritmen. Heel je telefoon staat vol algoritmen: al je apps. Maar niemand heeft ooit een algoritme gezien. Daardoor zijn we ons er onvoldoende bewust van.' ■